

GEORG BRANDES PÅ KINESISK
KOMMENTEREDE BIBLIOGRAFISKE NOTER

AF

CHRISTIAN HERMANN JENSEN

Ved et kinesisk besøg på Det kongelige Bibliotek i 1955 kom de i Kina bedst kendte danske forfattere på tale. H. C. Andersen blev nævnt og Georg Brandes. Det sidste var overraskende, men blev bekræftet, da biblioteket i 1958 modtog en ny udgave af „Hovedstrømninger i det nitteende Aarhundredes Litteratur“, første bind Emigrantlitteraturen, udgivet af Forlaget for Folkelitteratur i et oplag på 10.000.¹⁾

Det oplyses, at oversættelsen er gjort på grundlag af den engelske oversættelse „Main Currents in Nineteenth Century Literature“, William Heinemann Ltd., London 1923,²⁾ og sammenlignet med Junsuku Suita's japanske oversættelse, Tokyo 1929.³⁾ På titelbladet meddeles den kinesiske oversætters navn Shih Heng.⁴⁾

Flere ting tyder på, at 1958-udgaven af Emigrantlitteraturen ikke er en ny oversættelse, men et genoptryk af en tidligere udgave. Dels udkom Junsuku Suita's oversættelse i revideret udgave 1953-54 for fjerde binds vedkommende med hjælp af Yamaguchi Tadayuki og Kikumori Hideo,⁵⁾ og det ville i 1958 have været naturligt at anvende den til sammenligning, dels er der udkommet dansk litteratur direkte oversat fra dansk i Kina i de sidste ti år, og endelig er den seneste i alt fald her tilgængelige oplysning om Shih Heng's litterære virksomhed, at han i 1944 udgav tidsskriftet Wen feng tsa chih – Tidsskrift for litterær stil – i Chungking.⁶⁾

Vedrørende den japanske udgave af „Hovedstrømninger“ er der en mærkværdighed. Georg Brandes skrev i Politiken 23.7.1915, at den japanske udgaves oversætter hed S. Fukushima, og der findes da også i Brandesarkivet tre breve fra S. Fukushima til Brandes om en kommende oversættelse. Brevene er på dansk med en del anglicismer. Imidlertid meddeler National Diet Library i Tokyo,⁷⁾ at der ikke findes nogen oversættelse af

Georg Brandes' korrespondent, men at den første oversættelse blev gjort af Junsuke Suita i 1915 – der synes således at have været flere om budet –, at udgaven 1929, forlægget til den kinesiske udgave, var et genoptryk af 1915-udgaven, og at den sidste fra 1953-54 er en nybearbejdelse af den oprindelige oversættelse.

Formodningen om, at den kinesiske nyudgave af Emigrantlitteraturen er et genoptryk, understøttes af oplysninger i *Quarterly Bulletin of Chinese Bibliography*.⁸⁾ Bulletinen blev udgivet af Nationalbiblioteket i Peiping, som hovedstaden hed dengang, og i dens *Index translationum* meddeles udgivelsen af første bind af „Hovedstrømninger“, derefter af tredje bind og endelig af de fire første bind med en note om, at endnu to bind vil følge for at fuldende værket.⁹⁾ Det er imidlertid ikke klart, om de to sidste bind udkom. Efter 1937, da Japan angreb Kina, var Nationalbibliotekets funktioner og udgivelsen af bulletinen overflyttet til Kunming i provinsen Yunnan. Bulletinen ophører i 1947 og dens bibliografiske oplysninger fra krigsårene er næppe fuldstændige. Muligvis har det store forlag Commercial Press i Shanghai, som udgav „Hovedstrømninger“ måttet standse en del af sine planlagte publikationer. Men udover meddelelserne om de fire bind nævnes også oversætteren, og det var Shih Heng. Denne skriver i *Ts'an ch'a ch'i*, *Blandede skrifter*: „I anden halvdel af 1934 begyndte jeg at oversætte Brandes 'Hovedstrømninger', . . . derfor offentliggjorde jeg ikke mange artikler . . .“.¹⁰⁾

Men det var ikke Shih Heng's oversættelse, eller oversættelsen af Brandes' „Shakespeare“,¹¹⁾ som gjorde Brandes kendt i Kina. Kendskabet til hans forfatterskab og hans ry som litteraturhistoriker og kritiker var meget ældre. Forlaget Commercial Press udgav i 1923-24 en i flere henseender oplysende samling småskrifter, *Tung fang wen k'u* – Det østlige bibliotek – toogfirs hefter ialt. De viser den altomfattende bestræbelse, som udfoldede sig under og efter den første verdenskrig, og især med 4. maj-bevægelsen 1919, som vil blive nærmere omtalt i det følgende, for at gøre Kina bekendt med omverdenens og især den vestliges samfundsteorier, litteratur, filosofi og naturvidenskab, og de afspejler orienteringer i denne bestræbelse. Det er en selvfølge, at også kinesiske anliggender er behandlet i serien.

Denne samling findes i *Kgl. Bibl.*,¹²⁾ og hefte nr. 60 „Litterær kritik og kritikere“, indeholder en ganske grundig indførelse i Georg Brandes' forfatterskab og hans kritiske synspunkter, med bibliografi, en særlig omtale af „Hovedstrømninger“, efterfulgt af en præsentation af Henrik Ibsen og Ibsens forhold til Brandes.

Biblioteket var genoptryk af artikler og essays fra tidsskriftet *Tung fang*

Med dette portræt blev Georg Brandes juni 1923 præsenteret for den kinesiske læseverden i tidsskriftet Hsiao shuo yüeh pao. Aage Remfeldt fot. 1922.

tsa chih med engelsk undertitel „The Eastern Miscellany“, det længst levende kinesiske tidsskrift i vort århundredes første halvdel.¹³⁾ Det udkom hver fjortende dag og var bredt oplysende.¹⁴⁾

Det indeholdt korte notitser om nationale og internationale begivenheder – politiske, sociale, økonomiske m.v. – men desuden bragte det noveller, ofte oversatte, og længere artikler om litteratur, kritik, filosofi, naturvidenskab, teknologi. Her finder man i 1920 den i skriftrækken genoptrykte artikel om Brandes, men også før og efter denne større omtale er han nævnt, i hvert fald så tidligt som i 1918.¹⁵⁾ Tung fang tsa chih undergik betydelige redaktionelle forandringer i 1919, under indflydelse af 4.maj-bevægelsen. Det store forlagshus, som udgav tidsskriftet, kunne ikke være ufølsomt overfor det ekspansive intellektuelle liv, som brød frem i Kina. Mere end 700 nye tidsskrifter udkom i årene 1915-23.¹⁶⁾ De var enten med til at forberede og videreudvikle 4.maj-bevægelsen, eller blev til for at imødegå dens synspunkter. De sidste var et fåtal.

Studiet af dette tidehverv i Kina er i sin begyndelse. Siden stiftelsen af Det kinesiske historikerselskab i 1951, da Academia Sinica's præsident, arkæologen og historikeren Kuo Mo-jo, ridsede målsætningen for forskningen op, har medarbejdere ved akademiets tre historiske institutter udgivet dokumentsamlinger og afhandlinger i et betydeligt omfang.¹⁷⁾

Behandlingen af Kinas nyere historie foregår i det tredje institut, som beskæftiger sig med tiden fra 1840 til 1949, Den kinesiske Folkerepubliks grundlæggelsesår. Denne periode deler sig i to hovedafsnit, fra den voldelige åbning af Kina for handelen, Opiumskrigen, over Taipingrejsningen og oprettelsen af Taipingriget, Taiping t'ien kuo, 1851-64, reformbevægelsen i 1898 efter Kinas nederlag til Japan og Shinonoseki-traktaten af 1895, som medførte afståelsen af Taiwan og Penghuøerne, og kejserdømmets fald ved revolutionen 1911 til den 4. maj 1919. Denne dato er nu alment anerkendt som vendepunktet i perioden og som indledningen til de bevægede tredve år, da det Kina, der idag består, blev til.

Mens de historiske begivenheder fra Kinas halvkoloniale fase til 4. maj 1919 er blevet behandlet, og tildels grundigt beskrevet, har 4.maj-bevægelsen indtil det allersidste savnet historikernes bevågenhed.¹⁸⁾ Så kyn-dige kinaforskere som Ssu-yü Teng og John K. Fairbank¹⁹⁾, Wolfgang Franke²⁰⁾, Chow Tse-tung²¹⁾ og Jean Chesneaux²²⁾ kan alle bemærke, at den skelsættende begivenhed i Kinas nyeste historie er forsømt.

Jean Chesneaux og John Lust udtrykker det i deres introduktion til studiet af Kinas nyeste historie således: „4.maj-bevægelsen (1919) er i betegnelsens snævre 'øjeblikbetonede' betydning kun en momentan eksplosion af den kinesiske patriotisme, fremkaldt af nyheden om, at de

allierede forsamlet i Versailles overgav Tysklands tidligere rettigheder og besiddelser i Kina til Japan og ikke til Kina. Men 4.maj-bevægelsens intellektuelle, politiske, sociale og økonomiske indhold er i virkeligheden meget større . . .“.²³⁾

Her er kortfattet sagt først den ydre begivenhed, som satte 4.maj-bevægelsen igang, og dernæst den altomfattende omformningsproces, som bevægelsen blev indledningen til. Fra en passiv, indadrettet selvhævdelse over for den nationale nedværdigelse, som fra 1840 og fremefter opløste det gamle Kinas filosofiske, etiske og sociale grundvold gennem århundreder og som er genialt skildret i forfatteren Lu Hsün's fortælling „Ah Q's virkelige historie“,²⁴⁾ forløser bevægelsen med udgangspunkt i den unge intelligens – Pekingstudenterne og en del af deres lærere – en national og patriotisk kraft og forbinder opgøret med den udenlandske dominans med den kamp for social frigørelse og retfærdighed, som stadig hyppigere var kommet til udbrud i strejkebevægelser i de store kystbyer og industrielle centre.

Studenterne ved Pekings universitet og ved hovedstadens andre højere læreanstalter havde forberedt en demonstration på „Den nationale ydmygelses dag“ den 7. maj 1919, fireårsdagen for den kinesiske regerings godtagelse af Japans ultimative enogtyve krav i 1915. Under forberedelsen af protestdemonstrationen indløb meddelelsen fra Versailles og samtidig blev det klart, at Tuan Chi-jui-styret ville gribe ind overfor studenterne. Studenterledelsen besluttede at fremskynde demonstrationen og den fandt sted med overvældende deltagelse den 4. maj foran indgangen til det tidligere kejserpalads T'ien-an men – Den himmelske freds port. Den rettede sig mod styret, som havde bøjet sig for japanerne og mod de allierede, som havde fordelt de tidligere tyske „rettigheder og besiddelser“ mellem sig selv og japanerne med hovedparten til de sidste. 4.maj-bevægelsens nationale protest standsede ikke med demonstrationen i Peking. Den optog forbindelse med borgerskabet, især industrielle og købmænd, og med arbejderbevægelsen. I opråbet om boykot mod japaniske varer og generalstrejkeopråbet fra Pekings studenterforbund og andre organisationer af 18. maj 1919 benyttes *4.maj-bevægelsen* for første gang som officielt navn.²⁵⁾

Opråbet nåede overraskende vidt omkring. Demonstrationer, strejker og arbejdsvægringer fandt sted i Peking, T'angshan, Tientsin, Changhsintien, Tsinan, Nanking, Shanghai, Hangchou, Wuhan, Kiukiang, Nanchang, Changsha, Kanton. „4.maj-bevægelsens originalitet består i, at den, for første gang i Kinas nyeste historie, samler elementer af borgerskabet, intellektuelle, håndværkere og industriarbejdere i en fælles ak-

tion“.²⁶⁾ Det er åbenbart, at bevægelsen ikke var en forbigående foreteelse – den havde en fortid og en fremtid.

Fra århundredets begyndelse, tildels med tilskyndelse i reformbevægelsen af 1898, var Kinas unge intellektuelle begyndt at se udover landets grænser. Den lærdom, som var litteraterne og embedsmændene beskåret og som stort set havde bestået uændret, siden Chu Hsi's klassikerkommentarer i 1313 blev fastlagt som standard for embedseksaminerne, og til 1905, da de afskaffedes, var håbløst utilstrækkelig.²⁷⁾

Den første kontakt med naturvidenskaben og teknologien, som den havde udviklet sig i Vesten og var blevet assimileret i Japan, satte spørgsmålstegn ved hele den vante forestillingskreds. Studenter i betydeligt tal søgte til Japan og nogle til Europa og Amerika for at lære. Men naturvidenskab og teknologi var ikke nok til at udfylde det tomrum, som det neo-konfucianske livssyns sammenbrud havde efterladt, man søgte et nyt vurderingsgrundlag, en ny erkendelse af verden, en vej til omvurdering af Kinas fortid og nyvurdering af dets plads i verden. I forbløffende forkortning, i perioden fra 1905 til 1925, møder Kinas intellektuelle og læsekyndige den vestlige verdens kultur- og idéhistorie, dens litteratur og filosofi fra det 18. århundrede til det 20. århundrede. Det er i denne kulturelle og samfundsmæssige situation Georg Brandes oversættes til kinesisk.

Den franske revolutions idéverden kommer til Kina omtrent samtidig med den russiske oktoberrevolution. 1789 og 1917 bliver samtidige elementer i skrift og tale. Med forenklingens risiko kunne man sige, at de to årstal betegner den opdeling i ideer og målsætning, som kendetegner den nyeste kinesiske historie.

4.maj-bevægelsen var således ikke blot en tidsbestemt national-politisk bevægelse, men indledningen til den altomfattende forandringsproces, som måtte til for Kinas beståen.

Det kan ikke forundre, at filosofien og litteraturen kom til at spille en afgørende rolle under opgørsårene i et land, hvor skriftkyndighed, lærdom og etiske normer havde indtaget førsterangsplads igennem mere end totusind år, og heller ikke at helt ekstreme synspunkter, f.eks. den fuldstændige afskaffelse af den kinesiske skrift, blev fremsat, ovenikøbet af professoren i kinesisk sprog og litteratur ved universitetet i Peking.²⁸⁾

Men da journalisten Huang Yüan-yung kort før han forlod Kina i 1915, udtrykte sin mening om veje og midler til Kinas genfødelse, vidste han næppe hvor nær han var den kommende idédebat. Han skrev: „Efter min ydmyge opfattelse er den politiske situation i en sådan forvirring, at jeg knap ved, hvad jeg skal sige om den. Ideale planer må begraves, og

det tilkommer kommende generationer at grave dem op. . . Hvad imidlertid den grundlæggende frelse angår, så tror jeg, at den må søges i en ny litteratur fremme. Kort sagt, vi må bestræbe os på at bringe kinesisk tænkning i direkte kontakt med nutidens tænkning i hele verden og derigennem fremskynde dens radikale opvågning. Og vi må drage omsorg for, at de grundlæggende idealer i verdenstankegangen bliver forbundet med det almindelige menneskes liv. Metoden synes mig at bestå i at anvende et klart og forenklet sprog og en klar og forenklet litteratur egnet til vid udbredelse af tanker i folket. Har vi ikke set, at historikere betragter renaissanceen som grundlaget for middelalderlighedsens fald i Europa?²⁹⁾

Det blev Ch'en Tu-hsiu, dekan for det litterære fakultet ved universitetet i Peking, som snarest greb disse synspunkter og i september 1915 grundlagde tidsskriftet Hsin ch'ing nien (Ny Ungdom) for at fremme dem. I stærk forenkling skrev han i en slags programmatisk artikel i novembernummeret: „På grund af videnskabens vækst i slutningen af det 19. århundrede blev universets og menneskelivets virkelige natur opdaget. Europa kastede sløret og trådte ind i en ny, oplyst æra. Naturens ansigt fik fjernet den maske, som havde dækket dens mysterier. Alle moralske principper, gamle tanker og gamle institutioner, som var overleveret fra fortiden, blev tilintetgjort. Litteraturen og kunsten fulgte strømmen og gik fra romantikken videre til realismen og endnu videre til naturalismen.“³⁰⁾

Litteraturens fornyelse og bestræbelsen for dens videre udbredelse, ved at gøre den lettere tilgængelig og ved at fremme læsekyndigheden, blev nerven i 4.maj-bevægelsens nationale og sociale målsætning. Den skulle bruge talesproget, pai hua, istedet for det litterære wen yen. Fra januar 1918 gik Ny Ungdom over til at bruge talesproget. Det havde nu seks universitetsprofessorer i redaktionen og så at sige alle prominente reformatorer i sin stab. Inspirationen udefra skulle hjælpe til at frigøre egen kraft, den enkeltes og nationens. Tidsskriftnavnene er talende: Ny Ungdom, Ny Bølge, Nyt Tidehverv, Nyt Liv, Det nye Samfund, Daggy.³¹⁾ De almene betegnelser – litteraturrevolutionen³²⁾ og den kinesiske renaissance³³⁾ – var meningsfyldte. Brandes' „Hovedstrømninger“ var et af de værker, man heftede sig ved.

I Tung fang tsa chih står der om Brandes' første udenlandsrejse „Mange års længsel og håb blev opfyldt. På den tid var den litterære verden i Europa helt opfyldt af realismen. Litteraturens nye tidevandsbølge oversvømmede det. . . Brandes mødtes med Europas nye tidsstrømning og han så tilbage til danskerne, som stadigvæk fastholdt stivnede og over-

leverede former og skikke, uden et pust af livsånde, og det opbragte hans fædrelandskærlighed. Han tog sig for at redde sine landsmænd, at befri dem for de ulykkelige omstændigheders ødelæggende træghed, og han lagde planer for civilisationens nye liv i samtiden . . . hvorlænge havde han ikke været beredt til at vende tilbage til sit land? Han forstod klart, at hans hjemkomst ville fremkalde modvilje, men han var en begejstret mand . . . han måtte vende hjem og udbrede samtidens strømninger, han måtte mane sine landsmænd op.“

Det er iøjnefaldende, at der i en sådan bedømmelse af Brandes, måtte være berøringspunkter med de unge kinesere, som var taget til Japan for at lære tidsånden at kende og vende hjem som vækkere og omstyrtere. Blandt dem var Chou Shu-jen, bedre kendt under sit forfatternavn Lu Hsün⁴⁹⁾ og broderen Chou Tso-jen. Efter teknologiske og medicinske studier var Lu Hsün, som havde den klassisk-kinesiske skolegang bag sig, vendt tilbage til litteraturen. Under opholdet i Japan fra februar 1902 til juni 1910 fik han indblik i de væsentlige strømninger i verdenskulturen. Det som især optog ham kom til udtryk i fire essays fra 1907 om udviklingslæren, om videnskabens udvikling, om personlighedens rolle og om litteraturens kraft.³⁴⁾ I det tredje essay Om den kulturelle udviklings yderpunkt beskæftigede Lu Hsün sig med Schopenhauer, Nietzsche, Kierkegaard og Ibsen.

Brandes er blandt essayets forudsætninger og dér hvor Lu Hsün, Ch'en Tu-hsiu, Hu Shih⁴⁹⁾ og Wu Chih-hui nævnes som karakteristiske for ung kinesisk individualisme, henviser Chow Tse-tung³⁵⁾ til „Hovedstrømninger“: „Med atletisk Kraft havde den menneskelige Tanke rejst sig i sin Frihed. Alt, hvad der bestod, maatte retfærdiggjøre sin Bestaaen. Man grundede efter Aarsager der, hvor man før havde bedt om et Mirakel. Man fandt en Lov, hvor man havde troet paa et Under. Aldrig før var der blevet tvivlet, arbejdet, undersøgt og oplyst saaledes i Verden. Man havde ikke Magtens Vaaben men Spottens, og med Haan og Spot anfaldt man da først. Man tilintetgjorde med Latter. Paa Voltaires forfinede Haan fulgte Rousseaus grove Vrede. Aldrig før var der bleven undergravet og deklameret saaledes i Verden. Den menneskelige Tanke, der i Aarhundreder paa alle Omraader havde maattet trække som Liv-egen, som man havde beruset med Legender og sunget i Sovn med Psalmer og Talemaader, var vakt som af et Hanegal og lysvaagen sprungen op“.³⁶⁾

Tydeligere endnu er forlægget for det fjerde essay Mara-poesiens kraft.³⁷⁾ Lu Hsün skriver her om digtningens vækkelseskraft, om de digtende folketribuner, kunne man sige. „De stærkeste indtryk, som histo-

rien og kulturen efterlader til senere tider, er deres store ånders stemmer“. Det er Byron, Shelley, Pusjkin, Lermontov, Gogol, Mickiewicz, Petöfi og andre, som optager ham, og den sovjetiske Lu Hsün-biograf V. Petrov skriver: „Selvfølgelig kan artiklen Om den sataniske poesis kraft ikke prætere at være nogen fuldstændig karakteristik af Pusjkins og Lermontovs værker, så meget mindre som Lu Sin i visse henseender har begået fejltagelser, idet han støttede sig på værker af vestlige forfattere, f.eks. Brandes. Alligevel er artiklens betydning overmåde stor, eftersom Lu Sin lige fra begyndelsen valgte den rigtige retning – han blev tiltrukket af de bedste traditioner i den klassiske russiske litteratur og af de forfattere, der har skabt det russiske folks nationale stolthed“. ³⁸⁾ Det er kun antydninger af Lu Hsün's kendskab til Brandes under de japanske studieår, men det må have været af betydning, for femogtyve år senere anså han stadig „Hovedstrømninger“ for et væsentligt værk for studiet af verdenslitteraturen. I 1932 havde forfatteren Sha T'ing ³⁹⁾ udgivet sin første novellesamling. Den blev stærkt kritiseret af Han Shih-heng ⁴⁰⁾, den senere oversætter af „Hovedstrømninger“, og i et brev til en af sine unge korrespondenter Hsü Mao-yung af 20.12.1933 ⁴¹⁾ redegør Lu Hsün for sine uoverensstemmelser med Han Shih-heng i bedømmelsen af den realistiske litteratur, af forholdet mellem litteratur og samfund, af idealistisk og materialistisk litteraturkritik, og han slutter, efter opfordring forstår man, med en litteraturliste til Hsü Mao-yungs brug.

„For litteraturhistoriens vedkommende, skriver Lu Hsün, ved jeg ikke, hvad jeg skal sige. I virkeligheden er Georg Brandes' 'Hovedstrømninger i det 19. århundredes litteratur', omend værket er skrevet fra et humanistisk synspunkt, stadigvæk det mest læseværdige. Det japanske Shun-ju forlag har udgivet en oversættelse i seks bind . . .“.

Også Lu Hsün's nære ven Ch'ü Ch'iu-pai ⁴⁹⁾, som døde i fængsel i 1935 og hvis værk Lu Hsün nåede at udgive, før han selv døde godt et år senere, kendte og værdsatte Brandes. I 1958-udgaven af Emigrantlitteraturen findes en kortfattet bio-bibliografisk efterskrift, som indledes med en karakteriserende note om Brandes taget fra kapitlet Om realismen i fjerde bind af Ch'ü Ch'iu-pai's samlede værker.

„Hovedstrømninger“ har således spillet en rolle for flere af den kinesiske litteraturrevolutions betydeligste personligheder lige fra vort århundredes første tiår. Men ligesom det er i tidsskriftlitteraturen, at værket først præsenteres for offentligheden, så er det i tidsskrifterne man finder de første oversættelser af afsnit og spor af andre Brandestekster.

Commercial Press i Shanghai udgav foruden Tung fang tsa chih flere meget læste magasiner. Vigtigst var Hsiao shuo yüeh pao ⁴²⁾, Novelle-

månedssbladet. I 1921 reorganiseredes redaktionen, Shen Yen-ping⁴⁹⁾, nu internationalt kendt under forfatternavnet Mao Tun, blev redaktør, og kritikerne Cheng Chen-to⁴⁹⁾ og Ch'ü Ch'iu-pai, Lu Hsün's broder Chou Tso-jen og redaktørens broder Shen Tse-min var blandt de mange bidragydere. Oversættelser i stort tal, ikke mindst af russisk litteratur blev bragt.

I septembernummeret 1921 findes uddrag af Georg Brandes' Indtryk fra Rusland i oversættelse af Shen Tse-min, sandsynligvis efter den allerede i 1911 udkomne japanske oversættelse⁴³⁾, og i juni nummeret samme år havde Mao Tun selv præsenteret J. P. Jacobsen for kineserne, åbenbart efter et engelsk forlæg, hvori Brandes' karakteristik af „den litterære kolorist“ og „ordmaleren“ J. P. Jacobsen indgår.

I maj 1922 kommer Brandes om Anatole France, oversat af Ch'en Hsiao-hang. I april 1923 en fra engelsk oversat artikel om Den nutidige danske kritiker Brandes af Cheng Chen-to og juni samme år findes et helsidesportræt af Danmarks store kritiker Brandes og der står, at dette er det nyeste billede af ham. Endelig har Hsiao shuo yüeh pao i april 1924 Brandes om Byron oversat af Chang Wen-t'ien.

En nøje gennemgang af tidsskriftet vil utvivlsomt give flere tekster til belysning af denne dansk-kinesiske forbindelse, men også den øvrige, næsten uoverkommelige og i alt fald svært tilgængelige tidsskriftmasse må indeholde interessante tekster. Han Shih-heng havde allerede i 1923 oversat afsnittet om Balzac fra Den romantiske skole i Frankrig til Tu shu tsa chih⁴⁴⁾, Læsermagasinet, et supplement til tidsskriftet Nu li chou pao Bestræbelsens ugeblad, udgivet af Hu Shih. Det er tidstypisk, at Brandes-teksten følges af en oversættelse af A.V. Lunatjarskijs „Marxismen og kunsten“. Af samme oversætter findes et afsnit fra Emigrantlitteraturen, Madame de Staëls Delphine i Shih chieh wen hsüeh, Verdenslitteraturen.⁴⁵⁾ Han Shih-heng havde således syslet med det store værk længe før han i 1934 satte sig til en fuldstændig oversættelse. Desuden er det meddelt,⁴⁶⁾ at Shen Yen-ping (Mao Tun) i Wen hsüeh chou pao, Det litterære ugeblad, fortsættelsen af Cheng Chen-to's, Lu Hsün's, Mao Tun's og Chou Tso-jen's Wen hsüeh hsün k'an⁴⁷⁾, i august 1925 offentliggjorde et afsnit af Brandes' essay om H. C. Andersen, og at Chiao Chü-yun 27.5.1927 gav en artikel eller oversættelsen af en artikel om Brandes i avisen Shih chieh jih pao. Desværre er de sidstnævnte publikationer ifølge de foreliggende bibliografier ikke at finde i Europa.⁴⁸⁾

Den summarisk meddelte række af tidsskrifttekster på kinesisk af eller om Georg Brandes viser interessen for hans værker under den litteraturrevolution, som så betydningsfuldt indgik i 4.maj-bevægelsens opståen

og udvikling. Med udgivelsen af „Hovedstrømninger“ og bogen om Shakespeare befæstedes kendskabet, og der kan næppe være tvivl om, at det var Georg Brandes' engagerede litteraturhistoriske og kritiske synspunkter, som vandt genklang og bidrog til at orientere den nye kinesiske litteratur mod de romantiske, realistiske og naturalistiske strømninger, hvori revolten og samfundskritikken fandt stærkest udtryk.

Både i den enkelte forfatters liv, og i den almene litterære og filosofiske debat, har det sat sig spor. I det umådelige handlingsforløb, som dateres fra 4. maj 1919, har også en dansk påvirkning gjort sig gældende.

NOTER

- (1) Kgl. Bibl. Sign. DA. 49-87-8°. – (2) Den første engelske udgave fra samme forlag er fra juni 1901, en ny illustreret udgave kom august 1907 og blev genoptrykt i januar 1923. – (3) Udgivet af forlaget Shun-ju. – (4) Fulde navn, Han Shih-heng. (5) Kgl. Bibl. Sign. DA. 49-87-8°. – (6) For denne og mange andre oplysninger står jeg i gæld til dr. Marián Gálik, Bratislava, hvis studier i den kinesiske forfatter Mao Tun's litterære og kritiske arbejde er af overordentlig interesse for studiet af det moderne Kina. Se bl.a. *Archiv Orientalní*, vol. 31, 1963, vol. 33, 1965, *Asian and African Studies*, vol. 1, 1965. – (7) Brev af 13.1.1966 efter forespørgsel. – (8) *Quarterly Bulletin of Chinese Bibliography*, vol. 1-4, 1934-1937, engelsk og kinesisk. *New Series*, vol. 1: 5-7, 1940-47 (eng.), vol. 1: 3-4, 2: 1 og 3, 1939-40 (kin.) *As.* 2525, 8°. – (9) *Quarterly Bulletin*, vol. 4, no. 2. June 1937 p. 111; vol. 4, nos. 3/4, 1937 p. 154; *New Series*, vol. 1, no. 1, March 1940, p. 74. – (10) Dr. Gálíks meddelelse. *Ts'an ch'a ch'i* findes i Videnskaberne Akademis orientalistiske Institut, Praha. – (11) *A classified catalogue of current Chinese books*. Shanghai 1935, p. 550. – (12) *Orientalisk afdeling*, Kina nr. 1957. (13) Udkom fra 1904-49 med væsentlige redaktionelle ændringer i juli 1919. Se: *Chow Tse-tzung: Research guide to the May Fourth Movement*, Harvard East Asian Series, 13, Cambr. Mass. 1963, p. 124. – (14) Findes bl.a. i *Bibliothèque nationale*, Paris, Versailles-depotet. Sign. Jo 71725. Defekt. – (15) *Tung fang tsa chih*, vol. 17, no. 5, March 1920 p. 75-85, også vol. 15, no. 2, Feb. 1918 p. 168-171, og vol. 17, no. 8, Apr. 1920 p. 62-69. Kun årgangene 1916-1920 er undersøgt, og der er som nævnt mangler i *Bibliothèque nationale* række. – (16) *Research guide* (se note 13). – (17) *Albert Feuerwerker and S. Cheng: Chinese Communist Studies of Modern Chinese History*, Cambr. Mass. 1961. Se også: *Neue chinesische Geschichtswissenschaft. Zeitschrift für Geschichtswissenschaft*, 7. Jahrg. Sonderheft. Berlin 1959.
- (18) *John Lust: Index Sinicus 1920-55*. London 1964, giver af 20.000 artikler skrevet på andre sprog end kinesisk kun tre under stikordet 4.maj-bevægelse, deraf to publiceret i engelsksprogede, kinesiske tidsskrifter og en russisk. *Charles O. Hucker: China. A critical bibliography*. Tucson 1962. No. 754-575. Kun fire numre. – (19) *Ssu-yü Teng, John K. Fairbank: China's Response to the West*, Cambr. Mass. 1954, p. 231: „The decade from 1912 to 1923, since it is both recent and revolutionary, has been

difficult to study. Historians have sadly neglected it. It should appear in time to have been one of the greatest germinal periods in the realm of Chinese thought". – (20) Wolfgang Franke: *Chinas kulturelle Revolution*, München 1957, p. 87: „Für ein so wichtiges Geschehnis wie die 4.Mai-Bewegung gibt es keine einzige umfangreichere Darstellung in einer abendländischen Sprache und nur wenige Arbeiten darüber auf Chinesisch oder Japanisch. In deutscher Sprache ist der 4.Mai-Bewegung kaum irgendwo mit mehr als ein paar Sätze Erwähnung getan“. – (21) Chow Tse-tung: *The May Fourth Movement*, (Harvard East Asian Studies 6.) Cambr. Mass. 1960. I forordet: „There are few events in modern Chinese history so controversial, so much discussed, yet so inadequately treated as the May Fourth Movement“. – (22) Jean Chesneaux: *Le mouvement ouvrier chinois de 1919 à 1927*, Paris, La Haye 1962, nævner kun to kinesiske arbejder om 4.maj-bevægelsen og Chow Tse-tung's bog. – (23) Jean Chesneaux, John Lust: *Introduction aux études d'histoire contemporaine de Chine 1898-49*, Paris, La Haye 1964. – (24) Lu Hsün: *A Q chang chuan*, 1922. På dansk i Hasselbalchs kulturbibliotek, Bd. CXXV, 1953. – (25) Se note 21, p. 391. – (26) Se note 22, p. 221 ff. – (27) Se note 20, p. 33 ff. – (28) Se note 20, p. 59. – (29) Se note 21, p. 272. (30) sst.

(31) Se note 13. – (32) Huang Sung-k'ang: *Lu Hsün and the New Culture Movement of Modern China*, Djambatan-Amsterdam 1957, p. 12 ff. – (33) Se note 21, p. 338 ff og Hu Shih: *The Chinese Renaissance*, Chicago 1933. – (34) Se note 32, p. 33 ff. – (35) Se note 21, p. 297. – (36) *Reaktionen i Frankrig 2*. Udg. 1892, p. 90 f. – (37) Mara, *Hindu-guden for ødelæggelse og oprør*. (Se note 32.) – (38) V. Petrov: *Lu Sin*, Moskva 1960, p. 40. – (39) C.T.Hsia: *A History of Modern Chinese Fiction 1917-57*, New Haven 1961, p. 315 ff. – (40) Sst. p. 268. – (41) Lu Hsün t'an ch'uang tso, Peking 1955, p. 16-18. – (42) *Grundlagt 1910*. Et af de få kinesiske tidsskrifter, som findes komplet i Europa: Videnskabernes Akademis orientalistiske Institut, Praha. – (43) Tokyo 1911. Brandes-arkivet. Kgl. Bibl. – (44) British Museum. – (45) Hoover Institution, Stanford University, no. 5041/4607. – (46) Af dr. Marián Gálik, Bratislava. – (47) Se note 13, no. 390, 459, 537 og 603. – (48) Y.Hervouet: *Catalogue des périodiques chinois dans les bibliothèques d'Europe*, Paris 1958. b) *Supplement til Y.Hervouet: Archiv Orientalni*, vol. 33, Praha 1965. c) *Chinese periodicals in British libraries*, Handlist no. 2, British Museum, 1965. – (49) Lu Hsün 1881-1936. Kinas største forfatter i det 20. århundrede. Standardudgaven af hans samlede værker 20 Bd. Kgl. Bibl. Kina nr. 1859. Hu Shih 1891-1962. Forfatter og filosof. Sammen med Lu Hsün det mest kendte navn i litteraturrevolutionen. Ch'u Ch'iu-pai 1899-1935. Forfatter, journalist, kritiker. Sammen med Lu Hsün stifter af den litterære venstrebevægelse. Mao Tun 1899-. Romanforfatter, essayist, kritiker, tidsskriftudgiver. Blandt de fremtrædende personligheder i Kinas litterære og politiske liv i dag. Cheng Chen-to 1897-1958. Historiker, essayist, kritiker. Blev i 1952 direktør for litteraturforskningsdepartementet i Peking.